

SOKOLSKI GLASNIK

GLASILO SAVEZA SOKOLA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Čuvajte Jugoslaviju!

Izlazi svake subote ◀ Godišnja pretplata 50 din ◀ Uredništvo i uprava Prestolonaslednikov trg 34 ◀ Telefon uredništva 30-866 i 26-516, uprave 30-866 ◀ Račun Poštanske štedionice br. 57.686 ◀ Oglasi po ceniku ◀ Rukopisi se ne vraćaju ◀

Beograd, 18 oktobar 1938
God. IX ◀ Broj 38

Stalno na oprezu

Tu nedavno, stajali smo pred novom katastrofom sveta. Tek što se ponovo nije zažarilo nebo od smrtonosnog ognja.

Svi znamo kojom žrtvom je plamen ugašen. Mi naročito dobro znamo. Pa da li je sad sve prošlo? Hoće li zavladati mir? U miru napredak i ljubav među narodima? Sreden život?

U stupcima dnevne štampe ima odgovora na sve ovo. Istina, nigde jasno i čisto, ali od reči do reči, od pojma do pojma, od članka do članka, stalno izbija stara avet: neobjavljeni rat se produžuje! Lije se olovo, kondenzira se gas, šije se o-deća, uzakonjuje vojna obaveza i u zemljama, gde je do sad nije bilo. Sve u jednom strahovitom grču. I sve što je danas, to je ništa. Tek ima nešto da dođe, ali i to nešto, samo za onoga koji bude spreman da ga po pravu sile otme.

Svet se prelama između dva kompleksa pojmova: sile i prava, demokratije i tiranije, slobodoumlja i mračnjaštva. To se vidi i oseća, čak i kad bi se htelo da žmuri, a i gluvi bi morali kroz kožu čuti i osetiti!

Niko, zato, ne stoji ravnodušan pred ovakvim činjenicama. Preko svakog lica vijuga tužna brazda zabrinutosti. Naročito preko lica, čiji je obraz angažovan pred istorijom.

Ni mi, kao organizacija, ne možemo ostati ravnodušni. U našim sokolskim redovima stoje ljudi stegnuta srca, svesni da se sada teški dani preživljuju, najteži posle četirgodišnjeg međunarodnog hrvanja. Naše sokolske jedinice, svesne su težine položaja, pa zato i traže da budu o svemu obaveštene. No ma kakvo obaveštenje bilo, pozitivno ili negativno, ostaje gorka i hrapava realnost: traže se nadčovečanski napori za osiguranje narodne bezbednosti.

Prema tome ne ostaje ništa drugo, nego doprinostiti svakodnevno da narod bude uvek spreman na dve jedine mogućnosti: na silu odgovoriti silom, na pravo odgovoriti pravom!

U toku teških minulih vekova nas je naučila naša istorija, naročito ova najnovija, da smo najgore prošli kad smo računali na druge, a da nam je najbolje bilo kad smo jedino svoja pleća previjali pod nametnute te-rete.

I sad ne ostaje ništa drugo. Snažno, bez predaha, bez predomišljanja, staviti sve svoje sile u službu zajednici, lepoj našoj zajednici, za kojom smo toliko vekova žudeli. Ništa nas ne sme ni rastužiti ni obeshrabriti. Ništa i previše razveseliti, da bismo možda ogrezli u bezbrižnosti. Sve, svaka reč i gest, mora da se izmeri tačno i razumno.

Drugim rečima: valja raditi! Obavljati svoj rad, to se već zna kod svakog čoveka, znači pribavljati nasušni hleb. Ali ima ijedan viši i veći rad: služenje interesima naroda i otadžbini.

Neka zato naše sokolane uskipe od mnogobrojne sokolske dece, muške i ženske. Neka naš sokolski naraštaj i biti na oprezu za narodni interes, to je sada. Na oprezu od svih novih iznenađenja!

sa svojih ramena svuče ulične krpe, i neka mu gola koža postane nepobjorna ako nastupi crni čas. Neka naše članstvo podigne glavu i neka

kroz svoje duhovne oči sagleda celu Jugoslaviju. Celu, bez obzira kome smo kraju bliži ili u kome smo kraju nikli. I držmo se starog našeg gesla: Manje tražiti, više davati! Manje se srditi, više raditi!

A pri tom: Stalno na oprezu!

Apel Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije

— Pomoć sokolima u Čehoslovačkoj —

Braćo i sestre,

Bratski čehoslovački narod poslednjih dana preživio je teška iskušenja. Pun rad, napredak i polet bratskog slovenskog naroda i njegove zemlje za momenat morao je da se zaustavi. Svi sinovi i kćeri bratskog čehoslovačkog naroda morali su da stanu na branik svoje drage čehoslovačke domovine.

Poslednjim događajima čehoslovački narod prisiljen je, da podnese teške žrtve. On je podneo ove žrtve, čuvajući narodnu snagu za vremena u kojima će čast i vrlina biti poštovane.

Teške i sudbonosne dane, koje je preživio čehoslovački narod, u punoj meri osećalo je i naše jugoslovensko Sokolstvo. Zajedno sa našim narodom, mi smo sa bolom i strepnjom pratili sve događaje imajući veru da pravda i pravo moraju kad tad odneti pobedu.

Braćo i sestre,

Teške žrtve koje je poslednjih dana podneo čehoslovački narod učinile su da su naša srca još više ispunjena ljubavlju i vernošću prema našoj čehoslovačkoj braći. Noseći duboko u svojim srcima osećanja te ljubavi mi ujedno

želimo da naša braća u ovim teškim momentima osete da smo sa njima, da naša srca kucaju za njih, da znaju da nisu sami, da je njihov bol ujedno i naš bol, i da je ujedno njihova vera i naša vera.

Jugoslovensko Sokolstvo dalo je izraza svojim osećanjima javnom rezolucijom, koju je celokupno Sokolstvo prihvatilo, ispunjenu mnogo dubokim osećanjima kao što se to može izraziti rečima jedne rezolucije.

Zalosni događaji i žrtve, koje je podneo bratski čehoslovački narod, iziskuju od nas i pomoć druge vrste. Pored duševnog bola čehoslovačkom narodu, našoj slovenskoj braći i sestrama pričinjene su i teške materijalne nepravde. Mnoge porodice naše braće i sestara nalaze se u teškom položaju i sa ugroženim opstankom. Naša je dužnost da koliko god možemo priteknemo u pomoć našoj braći čehoslovacima, kao što su i oni to činili, kada se naš narod nalazio u sličnim naročito ratnim nevoljama.

Zbog toga Uprava Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije poziva sve svoje pripadnike: članove i članice, muški

i ženski naraštaj, muškdu i žensku decu, da se odazovu ovom pozivu i glasu svoga srca i da odmah pristupe svojoj bratskoj dužnosti prema čehoslovačkim sokolskim porodicama i prema čehoslovačkom narodu. Pozivamo vas, braćo i sestre, da svaki od vas priloži najmanje po jedan dinar za braću čehoslovake. Ovaj „čehoslovački sokolski dinar“ predstavljaje ne samo materijalnu pomoć, već ujedno i izraz vaših osećanja i dužnosti prema bratskom čehoslovačkom narodu, čija je sudbina tesno i zauvek spojena sa našom sudbinom.

Sokoli i Sokolice! Vaše vrhovno vođstvo veruje da ćete sa punom svešću i ljubavlju ispuniti ovu svoju svetu i časnu dužnost prema bratskom čehoslovačkom narodu.

Zdravo!

Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije.

pori od pre tri decenije, kada se rešavalo o našem biti ili ne biti. Mnogima u uspomeni, ali mnogi ih već zaboravljaju u hitrom gomilanju događaja za događajem.

Zato ih valja ukoliko obnoviti, da bi se uvidele one plemenite želje našega naroda iz onoga vremena. Ovo bez ikakve namere da se neko hvali i veliča, već samo zato da se ne zaborave tako lepi primeri samopregora i požrtvovanja za svoj narod. Takvih primera je naročito bilo u porobljenim krajevima, izvan slobodne Kraljevine Srbije i Crne Gore.

U ravnom Sremu, u vinorodnoj Fruškoj Gori, u Sremskim Karlovcima, pod teškim prilikama i jarmom tuđina, počelo se raditi na osnivanju prvog sokolskog društva sa najširim i najidealnijim sokolskim idealima. Uspeo je Dr. Laza Popović da bude osnivačem srpskog sokolstva. Kako je došlo do osnivanja najbolje je rekao sam Dr. Laza Popović u čuvenoj sokolskoj veleizdajničkoj parnici. Tu on kaže: „Godine 1903 održala je srpska akademika omladina u Sremskim Karlovcima jednu skupštinu koja je među omladinom u Karlovcima ostavila neku uzbuđenost za radom. Ja sam tada bio lekar u Sremskim Karlovcima. Bio sam doduše, kao svršen čovek, odeljen od omladine koja je htela nešto osnovati, ali sam bio povučen u njihov rad te sam postao i središtem. Hteli su osnovati kakvo mačevalačko društvo, nogometno društvo ili što slično. U traženju te forme poslužio je jedan slučaj. U Karlovcima bio je naime jedan Čeh, Johan Kraus, kojega sam ja lečio, i razgovarajući o idejama omladine rekao je on kako bi dobro bilo da se osnuje jedno sokolsko društvo. Ja sam rekao Krausu da piše svom bratu, vođi sokola u Kunjoj Hori u Češkoj, za upute. Isti pošalje poruke i češka pravila. Zatim smo se sastali, sastavili pravila, poslali vladu itd.... izabrali zatim odbor, i tako je nastao Srpski Soko u Sremskim Karlovcima“.

To je bio početak rada na organizovanju sokolstva koji je nikao, razvijao se i ostao u ondašnjoj omladini. Događaji koji se dešavali u ono vreme u Srbiji, Bosni, Hrvatskoj, Dalmaciji, Turskoj i u Beču i Austro-ugarskoj, potencirali su oduševljenje mladih snaga, postajali su bliži i prisniji svakog dana. Jugosloveni iz slobodnih država i oni pod tuđinom kroz sokolstvo bliže se i ujedinjuju.

Karlovački soko takođe je osnovan od omladinaca koji su se oko brata Laze

Posle trideset i pet godina

Jedna značajna obletnica. Osnivanje prvih sokolskih društava u Vojvodini. Prvi sokolski sletovi, prve sokolske borbe.

Br. dr. Laza Popović
osnivač sokolstva u
Vojvodini

Nalazimo se u dvadesetogodišnjici našeg oslobođenja i ujedinjenja. Nebi bila dovoljno naglašena ta naša jubilarna godišnjica, ako se nebi setili sve-

ga onoga što je prethodilo našem oslobođenju, bar onoga što je bilo u najbližoj prošlosti. Još uvek su mnogima u svežoj uspomeni oni veliki na-

Popovića okupili i počeli raditi po upustvima Češkog sokola. Dr. Laza Popović postaje inspirator i ideal omladine, a ujedno i stub sokolskog društva. U prvi mah sokoli nisu imali uspeha, jer mnogi, naročito stariji, nisu verovali u sokolstvo, a državne i druge vlasti austrougarske gledale su nerazpoloženo na srpske sokole. Naravno sokolska ideja nije konvenirala Austrougarskoj, pa nije čudo što se i došlo jedva do izražaja a kamo li da se dozvoli nagli razvoj i napredak sokolstvu. Ipak i pored toga sokolski učitelj Karlovačkog sokola, brat Laza Popović nije popustio, već je uspeo da za sokolstvo zainteresuje široke narodne mase. Uspeo je da sokolstvo bude narodna organizacija. Sokolska ideja karlovačkih sokola već prve godine života ostvaruje se delimično, stupa se u vezu sa češkim, hrvatskim i slovenačkim sokolima. Štampa služi sokolstvu preko „Omladinskog glasnika“, „Branika“ i „Srbobrana“. U prvoj godini teškog života karlovački soko uspeva da se u Vukovaru osnuje i drugo sokolsko društvo. Razumevanje poduhvata srpskih sokola od strane bratskih sokolskih jedinica češkog, hrvatskog i slovenačkog sokola i obećavanje svojih potpora, doprinelo je sve bržem i jačem buđenju sokolskog duha i sokolska ideja svakim danom se širila sve više. Sokolstvo je postajalo razumljivije i prisnije. Karlovački soko postajao je iz dana u dan popularniji. U toku druge godine života sokolskog društva u Sremskim Karlovcima osniva se i treće srpsko sokolsko društvo u Sremskoj Mitrovici, a iz raznih krajeva počinju se tražiti od karlovačkog sokolskog društva upustva za osnivanje i rad sokolskih društava. Karlovački soko ne žali truda, daje sve što može, pa najzad šalje svoje prednjake od mesta do mesta, samo da se uspe. Za dve godine, 1905 i 1906 osnovana su sokolska društva u Mitrovici, Zemunu, Rumi, Irigu, Vinkovcima, Korenici, Oseku, Sidu, Gračacu, Jasku, Golubincima, Indiji, Cortanovcima, Staroj Pazovi, Neštini, Glini, Dvoru, Novoj Gradici, Pakracu, Novom Sadu i drugim mestima. Za tri godine sokolskog rada Karlovačkog sokolskog društva osnovano je oko 30 sokolskih društava. U ono vreme i u onim prilikama to je bio lep uspeh. Takvo aktivno stanje trajalo je sve do 1914 godine kada je rat bacio svoju senku na sve.

Sokolski pioniri srpskog sokolstva u Bosni, Hercegovini i Dalmaciji rade uporedo na organizovanju sokolstva sa sokolskim radnicima iz Vojvodine i Srbije. Možda je u Bosni sinula prva prava sokolska iskra 1893 godine kad je Risto Jeremić u Foči osnovao srpsko Sokolsko pobratimsko društvo po cilju i programu najbliže današnjem sokolstvu. Ali kratak vek društva, pošto je od ondašnjih vlasti bilo zabranjeno, odlaže se organizovanje sokolstva do osnivanja Srpskog gimnastičkog društva „Obilić“ u Mostaru, čiji su sokolski radnici sa ostalim sokolima organizovali sokolstvo u Bosni, Hercegovini i Dalmaciji.

Prvom sletu Srpskih sokola prethodi izdavanje jedne knjige koja je bila posvećena sokolima u Sremskim Karlovcima. Tihomir Ostojić, profesor novosadske gimnazije, izdaje jednu svesku svojih članaka o gimnastici 1905 godine i posvećuje je karlovačkim sokolima. U toj knjizi Ostojić govori o reformi vidovdanskog slavija u fruškogorskom manastiru Ravanici u nacionalnom i viteškom duhu. Karlovački soko prihvata ideju i organizuje prvi sokolski slet srpskih sokola u Ravanici o Vidovdanu 1906 godine. Program ovog prvog sleta srpskih sokola bio je vrlo skroman i po vežbama i utakmicama u junačkim igrama i po broju učesnika-vežbača. Do tada svega tri sokolska društva postojeća, u Sremskim Karlovcima, Vukovaru i Sremskoj Mitrovici, sa oko 100 vežbača uzela su učešća na izvođenju programa. Masa sveta, koja se i inače svake godine o Vidovdanu sakupljala u manastiru Ravanici, sada prvi put dolazi u neposredan dodir sa sokolima i pri posmatranju nastupa i izvođenju programa obuzima ju nešto herojsko i junačko, i to na sam Vidovdan i u mestu gde leže kosti vidovdanskog kosovskog junaka kneza Lazara. Narod je zavoleo sokole i od prvog sokolskog

sleta u Ravanici, 28 juna 1906 godine. Od tada, pa sve do Svetskog rata, izuzev 1908 godine, održavani su sokolski sletovi srpskih sokola u Ravanici. Iz godine u godinu Vidovdanski sletovi bili su potpuniji i obilniji. No ipak naši sokoli nisu bili toliko spremni za sletove, te su se obratili Česima i molili da Sokolski savez u Pragu pošalje jednog učitelja koji će bolje spremiti vežbače za sletove. Po toj molbi dodelio je Češki sokolski savez Karlovačkom sokolu, brata Alojza Vagnera, vođu sokola u Starom mestu kod Praga, da spremi naše sokole vežbače za sletove. Vagner je obišao sva tri srpska sokolska društva i vežbače učio.

Posle Ravničkog vidovdanskog sokolskog sleta 1906 g. sokoli se spremaju na svesokolskim sletovima. Tako na prvom Hrvatskom svesokolskom sletu u Zagrebu septembra meseca 1906 godine srpski sokoli su učestvovali sa oko 200 članova i prvi put izašli na vežbalište sa ostalim slovenskim sokolima. Trudom brata Laze Popovića i njegovih saradnika 1906 godine osniva se i prva fruškogorska Sokolska župa. Na zagrebačkom Svesokolskom sletu 1906 godine srpsko sokolstvo upoznao se tešnje sa hrvatskim sokolstvom, slovenačkim, češkim i poljskim, i prvi put videlo jasnu sliku visoke sokolske zamisli. Tu je naše sokolstvo upoznao i starešina Slovenskog sokolstva brat Jozef Šajner.

Još većeg poleta i volje za rad Srpskom sokolu, posle zagrebačkog sleta, dalo je učešće i uspeh srpskih sokola

na petom Svesokolskom sletu u Pragu 1907 godine. Srpsko sokolstvo za ovaj slet primilo je poziv preko Karlovačkog sokolskog društva. Na svesokolskom sletu u Pragu 1907 g. učestvovali su naši sokoli sa oko 50 članova.

Pripremanje srpskih sokola za učešće na drugom Hrvatskom svesokolskom sletu u Zagrebu 1911 godine i na prvom Svesokolskom sletu u Pragu 1912 godine bilo je još više impuls da se napregnu sve snage, volja i ljubav da se dostojno istupi i pokaže kako je i koliko je srpsko sokolstvo. Na Svesokolskom sletu u Pragu 1912 godine učestvovali je srpski soko sa preko 1000 članova i 585 vežbača sa posebnom srpskom tačkom.

Godine 1910, i ako u teškom vremenu i pod posledicama aneksione krize, osnovana je u Zagrebu Sokolska župa krajiška, a u Sarajevu Sokolska župa Bosansko-Hercegovačka. Sa ovim je celo sokolstvo u bivšoj Austrojugarskoj monarhiji bilo organizovano u tri župe, Fruškogorsku, Kraišku i Bosansko-Hercegovačku, sa preko 60 društava, a u Srbiji je stvoren „Savez sokolskih društava Dušan Silni“, u koji su se učlanila sva novoosnovana sokolska društva u Srbiji. Tako do kraja 1910 godine imamo župsku organizaciju celokupnog Srpskog sokolstva izuzev dela Vojvodine (Bačka, Banat), Dalmacije i Crne Gore. Ali već 1912 organizuje se u Dalmaciji četvrta Sokolska župa, Dalmatinska.

Sokolstvo u Srbiji rapidno je napredovalo i već 1911 godine ima 18

stručnih čeških sokolskih vođa, a uskoro i tehničko voćstvo Srpskog sokola prelazi iz Sremskih Karlovača u Beograd. Brat Laza Popović, utemeljač i prvi organizator Srpskog sokolstva, sa ostalim požrtvovanim sokolskim radnicima Karlovačkog sokola ostaju i dalje najidealniji i najvredniji saradnici sa ostalom braćom sokolima sa svih strana na širenju i ostvarenju Sokolske ideje. D-ra Laze Popovića bila je pomisao i delo da se celo sokolstvo ujedini u jedan savez, u jednu celinu, ali u ono vreme Austrougarske vlasti to nisu mogle dozvoliti da se sokoli iz Austrougarske i sokoli iz Srbije ujedine, ma da su sokoli i pored toga bili stvarno vezani i ujedinjeni i zajednički radili, premda su nedostajali samo formalni uslovi za to. Godine 1919 Novosadskim sokolskim saborom, ujedinjeno je naše sokolstvo u Jugoslovenski sokolski savez.

Pojmljivo je da je „Sokolski savez Dušan Silni“ u Beogradu, u slobodnoj srpskoj državi bio najjači i najnapredniji, jer uz potpore države slobodno se na sokolstvu radilo i brzo se napredovalo. Da bi se Beograd učinio centrom Srpskog sokolstva sokoli u Karlovcima 1911 godine obustavljaju dalje izlaženje lista „Srpski Soko“, koji je izdavao Dr. Laza Popović, a u Beogradu se pokreće „Srpski sokolski glasnik“. Tako je Beograd postao sedište i gnezdo Srpskog sokolstva.

Petar N. Stamatović

Komemoracije Kralju Vitezu Ujedinitelju

Sirom naše zemlje sokolstvo je u svima svojim jedinicama 9 oktobra organizovalo komemorativne sastanke, u slavu u slavu Kralja Aleksandra I, Viteza, Mučenika i Ujedinitelja.

u svom govoru razlaže značenje ove komemorativne sjednice na menjene uspomeni blaženopočivšem Kralju Mučeniku. — Upućuje pozdrave Njegovom Veličanstvu Kralju Petru II. — Muzika svira

Pomen pred spomen-pločom na Glavnom kolodvoru. Starešina župe br. Dr. Oton Gavrančić, govori sokolima i sakupljenom narodu.

Svuda su održane sednice i održana su predavanja ili govori o velikom Jugoslovenu Aleksandru Karadorđeviću. Za sada u listu objavljujemo samo prve pristigle izveštaje.

ZAGREB

Okružnicom Sokolske župe Zagreb izdan je raspored za priredbu svečanog pomena Viteškom Kralju Aleksandru I Ujedinitelju.

Prisutni su bili od strane civilnih i vojnih vlasti:

V. d. bana, Stanoje Mihaldžić pomoćnik bana, Kom. Arm. Obl. IV, Pantelija Jurišić, arm. general, Kom. div. obl. diviz. general Antić, Zam. pretsj. gradske opštine Dr. Miloš Hajdić, Udruž. rez. oficira i ratnika F. Krizman, Srp. Fprav. crkv. opština, Jugosl. Matica, Jugosl. bugarska liga, Udruženje Jugosl. žena, Udruženje dobrovoljaca.

Prisutni su i delegati nacionalnih jugoslovenskih i slavenskih društava. —

Obavljena je kontrola prisutnog članstva sa posebnim listićima a blagajnici prisutnih jedinica sabirali su od svoga članstva priloge za socijalni fond Kralja Aleksandra I. —

Starešina župe brat. Gavrančić je otvorio svečanu komemorativnu sjednicu

državnu himnu, koja je od prisutnih saslušana u stavu mira. —

Iza toga župskim prosvetar brat Čedo Živanović održao je pomen-slovo o blaženopočivšem Kralju Mučeniku, u kojem je između ostalog rekao:

Neustrašivi, preživeli ratnici sa Kumanova i Bregalnice, sa Cera, Kolubara i Kajmakčalana, pogruženi, utučeni bolom, nemoćni da suzu puste, nemo, veličanstveno, patili su i u svojim dušama osećali ogroman bol za njihovim Kraljem, Ratnikom i Vojskovođom. — Zažalili su u Njemu Onoga, koji je zamarajući Svoju mladost, slavio sa njima pobeđe, a patio neopisano za vreme nedaća i crnih dana i nikada ih napustio i izneverio nije. —

Velikog državnika i Vođu naroda, Tvorca Jugoslavije, najbudnijeg čuvara narodnog jedinstva i državne celine, žalili su svi oni, koji su znali da pravilno ocene njegove ogromne napore u izgrađivanju naše mlade države, u savlađivanju svih prepreka, koje su stajale na putu ovom. —

Kralja mirotvorca žalili su svi oni, u inostranstvu i u zemlji, koji su, neverni u početku, bili svedoci Njegovih nastojanja i uspeha, da na nekadašnjoj žiži razdora i nereda, većito nemirnom Balkanu, stvori čvrst i častan mir, zadužujući time ne samo Evropu, već i čovečanstvo. —

Kralja Slovena žalili su od Urala do Egejskog mora, žalili su ga svi oni, koji su vrlo dobro znali da ni u najtežim časovima Svoga života nije nikad zaboravljao da pripada velikoj Slovenskoj porodici i da je uvek bio njen moćan zaštitnik. —

A smelo mogu da tvrdim, da i oni, koji u Njemu nisu hteli da vide Velikog Kralja, ratnika, vojskovođu, mudrog državnika, vođu naroda, tvorca Jugoslavije i najbudnijeg čuvara narodnog i državnog jedinstva, Kralja Mirotvorca i Velikog Slovena, ti ljudi,

Spomen-ploča na Gl. kolodvoru. Nakon polaganje venca sa strane Sokolstva i Jugoslov. Nar. Ženskog Saveza i narod polaže pored ploče cveće i pali svećice

